

Read the full book on: [10.1787/eag-2016-en](https://doi.org/10.1787/eag-2016-en)

Izglītības apskats 2016 ESAO rādītāji

Papildus valsts līdzekļiem valstis meklē vēl citus veidus, kā finansēt augstāko izglītību

ESAO valstis tērē vidēji 5,2 % no sava IKP izglītības iestāžu finansēšanai, no sākumskolas izglītības līdz augstākai izglītībai, apvienojot valsts un privātos līdzekļus. Apmēram viena trešdaļa no visiem izdevumiem ir novirzīta augstākajai izglītībai, kur izmaksas uz vienu studentu ir vislielākās. Lielākas kopējās izmaksas veidojas no lielākām pedagogu un pētniecības un attīstības izmaksām augstākās izglītības līmenī.

Lai mazinātu spriedzi uz jau ierobežotajiem valstu budžetiem, vairākas valstis pārnēs augstākās izglītības izmaksas no valdības uz atsevišķu studētgrībētāju mājsaimniecību pleciem. Vidēji 30 % no augstāko mācību iestāžu finansējuma nāk no privātiem avotiem — tā ir daudz lielāka daļa nekā zemākos izglītības līmeņos; un divas trešdaļas no šī finansējuma nāk no mājsaimniecībām, bieži — studiju maksas veidā.

Saprotot, ka augstās izmaksas var atturēt potenciālos studentus no augstākās izglītības iegūšanas, daudzas valdības pieļauj dažādas studiju maksas diferencēšanas iespējas. Piemēram, studiju maksas var būt augstākas studentiem, kas mācās privātās izglītības iestādēs, vai ārzemju studentiem, bet zemākas studentiem, kuri apgūst saīsinātas augstākās izglītības programmas. Lai atbalstītu studentus, daudzas valstis piedāvā arī stipendijas, dotācijas un pašvaldības vai valsts garantētus aizdevumus, bieži — ar izdevīgiem nosacījumiem, lai palīdzētu studentiem segt tiešās un netiešās izglītības izmaksas. Pēdējā desmitgadē vairumā valstu ir pieaudzis to augstskolu studentu skaits, kas saņēmuši pašvaldības vai valsts garantētus aizdevumus un kas studijas beidz gan ar diplomu, gan parādu.

Gan izglītības jomā, gan ārpus tās saglabājas atšķirības dzimumu pārstāvības ziņā

Pēdējos gados ir dokumentēta situācijas maiņa dzimumu pārstāvības ziņā augstākajā izglītībā — šobrīd augstāko izglītību iegūst vairāk sievietes nekā vīrieši. Bet joprojām pastāv mazāka iespēja, ka sievietes turpinās un pabeigs mācības augstākās izglītības turpmākos līmeņos — doktora vai līdzvērtīgās programmās.

Sadalījums pa dzimumiem izglītībā atspoguļojas arī studentu izvēlētajā studiju jomā. Dažās nozarēs, piemēram, eksakto zinātņu un inženierzinību jomā, sievietes joprojām ir mazākumā, bet citās, piemēram, izglītības un veselības aprūpes jomā, vairākumā. 2014. gadā vidēji trīs reizes vairāk vīriešu nekā sievietes ieguva inženiera grādu, un četras reizes vairāk sievietes nekā vīrieši ieguva grādu izglītības jomā.

Studiju jomās novērotās atšķirības dzimumu pārstāvības ziņā atspoguļojas darba tirgū un arī darba samaksā. Piemēram, inženiera izglītības ieguvēji nopelna apmēram par 10 % vairāk nekā vidēji citi pieaugušie ar augstāko izglītību, kamēr skolotāji un citu ar izglītības zinātnēm saistīto profesiju ieguvēji nopelna par aptuveni 15 % mazāk.

Vērojams arī dzimumu sadalījums pašas skolotāju profesijas ietvaros. Katrā secīgajā izglītības līmenī samazinās skolotāju — sieviešu procentuālais daudzums, bet skolotāju algām ir tendence palielināties. Turklāt pastāv mazāka iespēja, ka sievietes kļūs par skolu vadītājām pat tad, ja vadītāji bieži vien tiek meklēti no skolotāju vidus.

Ir mazāka iespēja, ka imigranti iesaistīsies visos izglītības līmeņos

Izglītības sistēmām ir izšķiroši svarīga loma imigrantu integrēšanā to jaunajās dzīvesvietās un uzņēmējvalsts darba tirgū. Piemēram, imigrantu skolēni, kas norādīja, ka viņi ir piedalījušies pirmsskolas izglītības programmās, ESAO Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas (PISA) lasīšanas prasmju testā uzrādīja par 49 punktiem augtāku rezultātu nekā tie imigrantu skolēni, kas norādīja, ka viņi šādās programmās nav piedalījušies. Šī atšķirība atbilst aptuveni vienu gadu ilgai izglītošanai. Tomēr vairumā valstu imigrantu skolēnu līdzdalība pirmsskolas programmās ir ievērojami zemāka nekā skolēniem ar imigrantu izcelsmi.

Daudzās valstīs imigranti izglītības līmeņa ziņā atpaliek no saviem vietējās izcelsmes vienaudžiem. Piemēram, to pieaugušo, kas nav pabeiguši vidējās izglītības ieguvu, īpatsvars ir lielāks pieaugušajiem ar imigrantu izcelsmi. Vidēji 37 % no 25-44 gadus veciem iedzīvotājiem ar imigrantu izcelsmi, bet tikai 27 % no 25-44 gadus veciem iedzīvotājiem bez imigrantu izcelsmes, kuru vecāki nav ieguvuši vidējo izglītību, arī paši nav pabeiguši vidējās izglītības ieguvu. Pierādījumi arī rāda, ka pastāv lielāka iespēja, ka vietējās izcelsmes studenti pabeigs bakalaura studiju vai līdzvērtīgas augstākās izglītības programmas nekā studenti ar imigrantu izcelsmi.

Citi novērojumi

Vairāk tiek izmantotas pirmsskolas izglītības iespējas — laikposmā no 2005. gada līdz 2014. gadam vidēji visās valstīs, kā rāda dati par abiem gadiem, trīsgadnieku iesaiste pirmsskolas izglītībā pieauga no 54 % līdz 69 %, un četrgadnieku iesaiste pieauga no 73 % līdz 85 %.

ESAO valstīs bezdarba līmenis ir zemāks (9,2 %) to iedzīvotāju vidū, kas kā savu augstāko izglītības līmeni ir ieguvuši profesionālo vidējo izglītību, nekā to iedzīvotāju vidū, kuri kā savu augstāko izglītības līmeni ir ieguvuši vispārējo vidējo izglītību (10,0 %).

ESAO valstīs laikposmā no 2005. gada līdz 2014. gadam augstākās izglītības apgūvē iesaistīto 20-24 gadus veco iedzīvotāju skaits pieauga vidēji no 29 % līdz 33 %. Ņemot vērā to, ka ir sagaidāms, ka vidēji 36 % no pašreizējiem jauniešiem ESAO valstīs vismaz vienreiz iegūs augstāko izglītību līdz 30 gadu vecumam, augstākās izglītības ieguvēju skaits, visticamāk, turpinās palielināties.

Bieži studenti augstākās izglītības programmas apgūst ilgākā laika periodā nekā tas teorētiski paredzēts. Kā liecina studentu individuālie dati, ESAO valstīs vidēji apmēram 41 % no pilna laika studentiem, kas uzsāk bakalaura vai līdzvērtīgu studiju programmu apgūšanu, to pabeidz teorētiski noteiktajā laikā, kamēr 69 % pabeidz programmu noteiktajā laikā plus vēl trīs gadus.

Mācībspēki noveco, jo šajā profesijā neizdodas piesaistīt jaunākus pieaugušos. Saskaņā ar pieejamajiem datiem laikposmā no 2005. gada līdz 2014. gadam 16 no 24 ESAO valstīs palielinājās to vidējās izglītības skolotāju daļa, kas ir 50 gadus veci vai vecāki. Itālijā un Portugālē mazāk par 3 % no sākumskolas skolotājiem ir jaunāki par 30 gadiem.

Skolu vadītājiem ir būtiska ietekme uz skolas vidi un skolotāju darba apstākļiem. Vidēji valstīs, kurās pieejami attiecīgie dati, apmēram 60 % skolu vadītāji norāda, ka bieži atbalsta skolotāju sadarbību jaunu mācīšanas praksi izstrādē, nodrošinot, ka skolotāji uzņemas atbildību par savu mācīšanas prasmju uzlabošanu, un palīdzot viņiem justies atbildīgiem par savu skolēnu mācību rezultātiem.

Neraugoties uz ekonomikas lejupslīdi 2008. gadā, vidēji ESAO valstīs izmaksas uz vienu apmācāmo visos izglītības līmeņos ir paaugstinājušās. Laikposmā no 2008. gada līdz 2013. gadam faktiskās izmaksas uz vienu apmācāmo pirmsskolas līdz pēc vidējās izglītības iegūtās izglītības, kas nav augstākā izglītība, līmenī ir paaugstinājušās par 8 % un augstākās izglītības līmenī — par 6 %. Taču finanšu krīze tiešā veidā ietekmēja skolotāju algas — vidēji ESAO valstīs laikposmā no 2009. gada līdz 2013. gadam atalgojums tika vai nu iesaldēts, vai samazināts. Kopš 2013.gada atalgojums ir sācis palielināties.

© OECD

This summary is not an official OECD translation.

Reproduction of this summary is allowed provided the OECD copyright and the title of the original publication are mentioned.

Multilingual summaries are translated excerpts of OECD publications originally published in English and in French.

They are available free of charge on the OECD Online Bookshop www.oecd.org/bookshop

For more information, contact the OECD Rights and Translation unit,

Public Affairs and Communications Directorate at: rights@oecd.org or by fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)

2 rue André-Pascal, 75116

Paris, France

Visit our website www.oecd.org/rights

[Read the complete English version on OECD iLibrary!](#)

© OECD (2016), *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/eag-2016-en